

ματική Φιλαρμονική», ιδρύονται «Ο Άρλιον», «Ο Φοίνις», «Ο Βέγας», «Ο Πόν», «Η Άσπις», «Ο Άτλας» και άλλα, όλα με τα μουσικά τους τμήματα —μαντολίνια, μπάντες— με τα αθλητικά και ποδοσφαιρικά τους τμήματα. Με την κήρυξη της δικτατορίας του Μεταξά σχεδόν όλα διαλύονται.

Από τα μουσικά τμήματα των συλλόγων αυτών αναδεικνύονται μουσικά, που άργότερα βό αποκτήσουν πανελλήνια άκτινοβολία.

16. Στις 7 του Άπριλ του 1940 η Ξάνθη καταλαμβάνεται από τους Γερμανούς και στις 22 του ίδιου μήνα παραδίνεται στους Βουλγάρους, που παρέμειναν στην πόλη μέχρι το Σεπτέμβριο του 1944.

Κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής, ένα μεγάλο μέρος των Έλληνων κατοίκων εγκατέλειψε την πόλη και εγκαταστάθηκε στην υπόλοιπη Ελλάδα, για να μην επιστρέψουν μετά τη λήξη του πολέμου πολλοί από αυτούς. Τα ελληνικά σχολεία έκλεισαν, οι υπηρεσίες λειτουργούσαν με Βουλγάρους, που είχαν μεταφερθεί από τη Βουλγαρία, τα καταστήματα περιήλθαν σε Βουλγάρους. Ένας μεγάλος αριθμός πατριωτών είχε φυλακιστεί είτε είχε δολοφονηθεί στα καταναγκαστικά έργα μέσα στη Βουλγαρία.

17. Στις 11 του Σεπτέμβριου του 1944 μπήκαν στην Ξάνθη οι μονάδες του ΕΛΑΣ και σε λίγες μέρες οι Βούλγαροι εγκαταλείπουν την πόλη. Μέχρι τον Άπριλ του 1945 στην Ξάνθη εγκαθιρύεται η αυτοδιοίκηση του ΕΑΜ. Τα σχολεία και οι υπηρεσίες λειτουργούν με ένδοξη δύναμη, γίνονται δημοτικές εκλογές, στήνονται λαϊκά δικαστήρια, εκτελούνται συνεργάτες του κατακτητή.

18. Την άνοιξη του 1945 γίνεται η εγκατάσταση των επίσημων ελληνικών αρχών. Επιστρέφει ο Δήμαρχος, ανοίγουν τα σχολεία.

Ακολουθεί για ένα διάστημα τριάντα χρόνων μία περίοδος οικονομικού μαρσαριού και προοδευτικής παρακμής. Το 1953 με το Νόμο 2348 γίνεται υποχρεωτική έξοδος των καπνεργατών από το επάγγελμα τους και έτσι αποδυναμώνεται μια τάξη που επί έναν αιώνα είναι δύσκολο το χρώμα της πόλης και έκανε δυναμική την παρουσία της. Στην ύπαιθρο και στην πόλη παρατηρείται μία άθροια μετανάστευση προς τη Γερμανία. Ένώ ένας μεγάλος αριθμός άγοντοκο πληθυσμού μετακινείται προς την πόλη, Άλλοι Ξανθιώτες τρέπονται προς άλλα άστικά κέντρα της Ελλάδας ενώ, όσο είχαν εγκαταλείψει την πόλη κατά τον πόλεμο και την κατοχή δεν επιστρέφουν στις έστιές τους. Όξεί δημογραφικό πρόβλημα δημιουργείται.

19. Τα δραματικά γεγονότα του 1974 και ο κίνδυνος που διαφάνηκε να άπειλει τη Θράκη, ώθησε την πολιτεία να πάρει ειδικά μέτρα για την ανάπτυξη των παραμεθόρων περιοχών και τη συγκράτηση του πληθυσμού. Την τελευταία δεκαετία κοινούρες κοινωνικές δυνάμεις και νέες παραγωγικές σχέσεις δημιουργούνται,

διαφορετικές από εκείνες που στοιχειοθετήσαν τις περιόδους άκμης της Ξάνθης από το 1892 μέχρι το 1912 και από το 1920 μέχρι το 1935.

Xanthi: Its Peak Periods During the Last 100 Years

S. Ioannidis

The town Xantheia is mentioned by ancient and byzantine writers, yet they give no information as regards the inhabitants, the regime, the economic and cultural life or its distinguished citizens.

The first documented information dates in the mid-19th century AD, when Xanthi becomes an important commercial, tobacco center.

In the 1860's the town starts to prosper, while famous schools are founded thanks to the noble initiative or to the generous contributions of rich tobacco merchants. In the early 20th century an active cultural life already exists, led by the society «Orpheus» and the theater «Apollon».

In the last twenty years of Turkish rule (1891-1912) most of the trade is in Greek hands, while over 5,000 tobacco workers contribute to the high performance of the economic and cultural mechanism.

Between 1904-1912 patriotic groups of resistance become active and are coordinated with the organization of the Macedonian Struggle.

In the years 1912-1919, due to the whirlpool of the Balkan and the First World War, Xanthi is successively ruled by the Turks, the Bulgarians, the Greeks, again the Bulgarians, the Allies and is finally liberated in May 1920. The town has a new phase of economic and cultural development in the years between the two World Wars, which is interrupted by Metaxa's dictatorship, the war and the Bulgarian occupation. From September 1944 to April 1945 the Greek Liberation Front (EAM) introduces in Xanthi self-administration; while in the following thirty years the town goes through a heavy economic crisis and its natural aftermath, diminishing of population. Since 1974, year of fall of the Greek junta, serious measures have been taken for the development and recovery of Xanthi.

Βιβλιογραφία

1. ΣΤΙΛΙΩΝ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, Περί τήν ιστορίαν της Θράκης. Ο Έλληναςμός των συγχρόνων Θρακών. Αι πόλεις Ξάνθης και Κομοτηνής, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη, 1960.
2. ΠΕΤΡΟΥ ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΗ, Συμβολή εις τήν ιστορίαν της Ξάνθης, Ξάνθη 1976.
3. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, Ξάνθη, 1870-1940. Είκοσι και μάρτυρες από τήν ιστορίαν της, Έκδ. Χ. Κομπουρδή, Ξάνθη 1982.
4. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, Έτησα Έκδοσης, Τόμοι: 29/ 1972, 32/ 1975-1976, 33/ 1977, 34/ 1978, 35/ 1979, 36/ 1980-1981, Ξάνθη.
5. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΑΣ ΞΑΝΘΗΣ στήν 1. Μητρόπολη Ξάνθης (Ανεκδότο).
6. ΑΡΧΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΔΗ (Ανεκδότο).
7. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΕΡΟΜΙΧΑΛΟΣ, Ίωακείμ Σγουρός, Μητροπολίτης Ξάνθης και αι άποφάσεις της Δημογεροντίας, Θεσσαλονίκη, 1968.
8. Ιστορία του Έλληνικού Έθνους, Έκδοτική Άθηνων, Άθήνα, τόμοι ΙΔ/ 1977 και ΙΕ/ 1978.
9. Κ.ΣΑΥΚ. Μακεδονία, Θράκη, Θεσσαλονίκη, 1952.
10. Αι επιχειρήσεις εις Θράκην 1919-1923, Έκδ. Αρχηγείου Στρατού, Άθήνα, 1969.
11. ΚΩΣΤΑ ΓΕΡΑΓΑ, Αναμνήσεις εκ Θράκης, 1920-1922, Έστια, 1922.
12. Η απελευθέρωση της Δυτικής Θράκης, Άπό το Άρχείο του Χαρισίου Βασιλάκου, Έπιμέλεια Καλλιόπης Παπαθανάση - Μουσιτσόπουλου, Άθήνα 1975.
13. Αι βουλγαρικά άμύττες εν τη Άνατολική Μακεδονία και Θράκη, 1912-1913, Τύπ. Π.Δ. Σκελλερίου, 1914.
14. ΣΤΙΛΙΩΝ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, Η Δυτική Θράκη και οι Βούλγαροι, Βιβλιση, Ίωάννου Σιδερά, Άθήνα 1919.
15. ΚΩΣΤΗ ΜΟΣΚΩΦ, Εισαγωγή εις τήν ιστορίαν του κινήματος της εργατικής τάξης. Η διαμόρφωση της ιστορικής και κοινωνικής συνείδησης στήν Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, 1979.
16. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ, Οικονομική λειτουργία του Μακεδονικού και Θρακικού χώρου στά μέσα του 19ου αιώνα στά πλαίσια του διεθνούς έμπορίου, Έταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη, 1980.
17. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, Εξάρτηση και άναπαράγνι, Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στήν Ελλάδα (1830-1922), Θεμέλιο, Άθήνα 1977.
18. ΚΑΜΟΥΡΑΝ ΜΠΕΚΗΡ ΧΑΡΠΟΥΤΛΟΥ, Η Τουρκία εκ άδιέξοδου, Όρσηση, Άθήνα, Χ.Χ.
19. ΑΓΓΕΛΟΣ ΕΛΕΘΑΝΤΗΣ, Η επαγγελματία άδύνατη επανάσταση, Κ.Κ.Ε. και άστιασμός στόν Μεσοπόλεμο, Όλκος, Άθήνα, 1976.
20. ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΔΑΤΟΣ, Ιστορία του Έλληνικού Έργατικού Κινήματος, Έκδόσεις Μπουκουμάνη, Άθήνα, 1972.

ΤΑ «ΘΡΑΚΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

Ο τελευταίος παγκόσμιος πόλεμος με τη βουλγαρική κατοχή που επέβληθηκε στή Θράκη, κατά τη διάρκεια της όποις, είχαν κλειστά τα ελληνικά σχολεία και η ελληνική γλώσσα άπαγορεύεται, εφάρμοζε κάθε πολιτική ύποδοξη που ύπηρεζε στήν Ξάνθη.

Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950, χάρη στήν πρωτοβουλία φωτισμένων Ξανθιωτών, ιδρύονται και γίνουσι τό παρόν δύο πολιτιστικοί φορείς, Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ξάνθης, που άργότερα μετονομάστηκε σε Στέγη Γραμμάτων και Καλών Τεχνών, με τους 32.000 τόμους βιβλία

της σήμερα και την Πανοκθήκη Χαρακτικών, καθώς και η Φιλοπρόοδος Ένωση Σάφης, που έδωσαν τα θεμέλια μιας πολιτιστικής ζωής.

Από τα στελέχη της τελευταίας και Πρόεδρος της για αρκετά χρόνια, όπως επίσης και Διευθυντής της Στέγης Γραμμάτων, και Κ. Τεκτών, ο Στέφανος Ξωαννίδης, αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και ξεκινά το 1969 στην έκδοση του περιοδικού Θρακικά Χρονικά με πρόταση συνεργάτες τη λαογράφο και ποιήτρια της Σάφης Κωνσταντή Βέικου-Σεραμπί, τον ποιητή Κώστα Θρακιώτη και άλλους Θρακιάτες επιστήμονες, λόγιους και λογοτέχνες.

Τα Θρακικά Χρονικά κατά την πρώτη εκείνη περίοδο τους, μέχρι τη δικτατορία κυκλοφορούν ως τρίμηνη έκδοση σε σχήμα 17x24 και με 64 σελίδες κάθε τεύχος. Εμπλήρωσε τους καβερμένους το Γρύπα, μυθολογικό ζώο από παρόσηπο νομισμάτων των Αθηνών και δηλητικό οπίσθιο - «Έρευνο-Επιστήμη-Τέχνη». Στα πρώτα τεύχη το εξώφυλλο έφερε παράσταση του Ορφέα, φιλοτεχνημένη από τον μόνιμο τότε συνεργάτη του περιοδικού, καλλιτέχνη της Σάφης Χρήστο Παυλίδη. Άργότερα το εξώφυλλο γύμναζε τεύχη κοσμοεικόνα με παράσταση νομισμάτων των Αθηνών και σε συνέχεια με φωτογραφία ή εικόνα που είχε σχέση με κάποιο θέμα από τα περιεχόμενα του τεύχους. Στο πρώτο τεύχος, προγραμματικά, ο εκδόστης διέγραφε τους στόχους του περιοδικού, «Πλατιές και ταυτοχρόνα περιορισμένες οι επιδιώξεις και τα πλαίσια, που μέσα σ' αυτά τάσσουν προοπτική του να κινήσουν τα Θρακικά Χρονικά». Οι επιδιώξεις και τα πλαίσια πλατιά, γιατί σκοπών να προβάλλουν από τις σελίδες τους κάθε τομέα ζωής και δραστηριότητας, κάθε πνευματική μορφή και έκφραση του ακράιου αυτού διαμερισμάτος της χώρας.

Κι από το περιοδικό φιλοδοξεί να μην ακολουθήσει κανένα τυπικό καθιερωμένο, είναι το σημείο του το ακριβώς. Άλλα στην ιστορική μελέτη ή στη λαογραφική έρευνα, ως και τα άλλα, να το άρβωο για την αικονομία της προόδου. Στη μία σελίδα υπάρχει ένα ποίημα ή δichtung. Στην άλλη ο άναγνώστης μπορεί να βρει μία καρμινά για την ανάπτυξη της ιδέας του θεάτρου στην επαρχία, μία έρευνα για την ποίηση και τις σχέσεις της με το χρόνο, κάτι για τη μουσική.

Πρόθεση τους τα Θρακικά Χρονικά έχουν να θάλλουν στο προσκήνιο και να αξιοποιήσουν όλες τις Θρακικές δυνάμεις, που σ' αυτές πρωταρχικό στήριζονται. Μα, το ίδιο έθιμοι και οι συνεργάτες εκείνοι, που έστω κι αν δεν είναι Θρακιάτες, μαζί μας, μελέτουν τους θα έχουν την πνευματική καλλιέργεια της Θράκης». Και από κάτω στο κείμενο είναι αναφορές: «Οί άγνωστοί γιατί πιστεύουμε στις ανεξάντλητες πηγές ηλίου της Θράκης. Πλούσιου πνευματικού, πλούτου ψυχικού, μά - γιατί όχι - και πλούτου υλικού. Ευχόμεστε το μέλλον να μην μας διαφεύγει».

Μέσα στις 1.600 σελίδες των επτά πρώτων τόμων εκείνης της περιόδου, δημοσιεύονται, κείμενα που είχαν σχέση με την αρχαιολογία, την ιστορία και τη λαογραφία της Θράκης. Έρευνες πάνω σε σύγχρονα πολιτιστικά, πνευματικά, οικονομικά θέματα, έγιναν αφιερώματα, στον Καθάρη, ειδικό αφιερωματικό διπλό τεύχος στο Βιζύτιο και είδαν το φως κείμενα δοκίμων και νεότερων Θρακικών λογοτεχνών.

Επίσης έγιναν προσπάθειες, που άργότερα ολοκληρώθηκαν από την πολιτεία ή άλλες που παραμένουν άδελφ ή αιτήματα της περιοχής. Όπως η ίδρυση Πανεπιστημίου στη Θράκη, Πνευματικό Κέντρο στην Σάφη, Θεάτρου, Αρχαιολογικού Μουσείου στο Αέδρα και άλλα. Μετά τη φιλελευθεροποίηση και τότε που οι συγγραφείς έπασαν την ομιλία, το 1972 επανεμφανίζεται και πάλι το περιοδικό, ως έτησια πέντε έκδοση και σε μεγάλο σχήμα (21x29) και στην άρχη ο πρώτος τεύχος με 60 σελίδες

για να αυξηθεί ο όγκος του περιοδικού (και φυσικά και η ύλη του) και να φτάσουν στους δύο τελευταίους τεύχους του 1982 και 1983 οι σελίδες τις 260, ο κάθε τεύχος τους. Κατά τη δεύτερη περίοδο τα Θρακικά Χρονικά κρατήσαν πάλι ως εμπλήρωμα το Γρύπα και για μερικά χρόνια τον δηλητικό οπίσθιο - «Έρευνο - Επιστήμη - Τέχνη», για να τον μεταβάλλουν άργότερα σε «Αρχαιολογία-Ιστορία-Λαογραφία-Έρευνο», κινώντας πιά μία συστηματική κατάσταση της ύλης, με έπιπλέον τις φιλολογικές - λογοτεχνικές σελίδες.

Στο μεταξύ, με την ίδρυση και την έναρξη της λειτουργίας του 1975 του Δημοκριτέου Πανεπιστημίου Θράκης (Πολυτεχνική Σχολή στην Σάφη και Νομική στην Κομοτηνή), στους τόμους των Θρακικών Χρονικών, που τώρα έχουν και φιλολογικό έπιμελητή τον Θανάση Μουσοπούλο, δημοσιεύονται συνεργασίες - μελέτες και κατηγορίες, θεσμών και ομάδων φοιτητών της Πολυτεχνικής Σχολής κυρίως, με θέματα οικολογίας, χωροταξίας, αρχιτεκτονικής, καθώς και της Νομικής Σχολής με κείμενα συνταγματικά ή διοικητικού δικαίου.

Πέρα από την τακτική ύλη των κατηγοριών άνω ένα τμήμα του περιοδικού είναι αφιερωμένο σε πρότασεις και σχόλια πάνω σε πολιτιστικά ή αναπτυξιακά θέματα που ενδιαφέρουν την περιοχή, γραμμένα κυρίως από τον εκδόστη αλλά και από τους τακτικούς συνεργάτες.

Άναμεσα από τις πρόσφατες προτάσεις σημειώνονται η ίδρυση Θρακολογικού Ίνστιτούτου, Μουσείου Καπνών, Θεάτρου Θράκης - και πάλι - Αρχαιολογικού Μουσείου, Τηλεοπτικού Σταθμού στη Θράκη.

ΤΟ «ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ»

Ίδρυτής του 'Αρχείου του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θεάτρου και ψυχή του έπιπλέον αυτού περιοδικού, όλα τα χρόνια που κυκλοφόρησε, υπήρξε ο Πολύδωρος Παπαχριστοδούλου. Γεννημένος, πριν έκατό χρόνια ακριβώς, το 1884 στη Τουρκοκρατούμενη Θράκη, στις Σάφες Έκκλησιες, από πατέρα ιερωμένου και γαλουχημένος με την εκκλησιαστική παράδοση, καθήλωσε μαζί του και συντήρησε, με τον έρχομο του στην Ελλάδα από πρόσφυγας και την έγκατάστασή του, μετά τον έξριζισμό, όλες τις μνήμες των παιδικών του και των πρώτων νεανικών του χρόνων, από τα ήθη και τις παραδόσεις της χαμαίνης πατρίδας.

Μέσα στις έκατοστάδες χιλιάδες πρόσφυγες της Ίωνιας και της Θράκης, οι πνευματικοί άνθρωποι, οι διασωσμένοι, οι επιστήμονες, περνούσαν τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1920 μέρες άγνιας. Και την άγνια τους την μετουσιώσαν σε κείμενα παραπομπικά.

Ένα τέτοιο κείμενο, γραμμένο το 1927, που το υπογράφει και ο Πολύδωρος Παπαχριστοδούλος, έπισημάνει πως «μαζί με την έδωρακή άπώλεια (της Θράκης) την τσόν τραγική καθυστήρην, κινδυνεύει να έπέλθει μία άλλη σπουδαία έρεμιά τους δια δύο θυγατέρες να έμβωθούν κόπως ολισιαστικότερον τα πράγματα. Είναι ή έπιπελομένη άπώλεια της ψυχής της Θράκης».

Γιά να περιώσουν, λοιπόν την ψυχή της Θράκης, άποραίσουν «ως πρώτον θέμα του ιερού μας σκοπού (την έκδοσιν) ένος περιοδικού δημοσιεύματος, άποκλειστικώς Θρακικού μέσος

τόν όποιν όλοι θα περιλήφθωι πάν ό,τι διασωζέται και υπάρχει τό ιδιαιτέρως Θρακικόν, πάν, ό,τι άφορά την Θράκην».

Έτσι το 1928 κυκλοφορούν τον πρώτο τόμο του περιοδικού «Θρακικά», ως έκδοση του νεοσυστατού τότε Θρακικού Κέντρου, με «διευθυντή συντάξας του περιοδικού τον έκ των μελών έπι της έκδοσης Πολύδωρον Παπαχριστοδούλου», φιλοδότης όμως ο Π.Π., διασωστών με τή μελή του Θρακικού Κέντρου που είχαν την ευθύνη της έκδοσης του περιοδικού «Θρακικά» και έχοντας ίδρυσει και δικό του φορέα την 'Εταιρεία Θρακικών Μελετών, προχώρη μετά πέντε χρόνια στην έκδοση του «Αρχείου του Θρακικού και Λαογραφικού Θεάτρου», με σκοπό, όπως διακρινόταν στον πρώτο τόμο του 1934-1935, να «επιλήρωσιν τον ύριον έθνον σκαπών, διά τον όποιν ιδρύθησαν και τα Θρακικά», ήτοι την δημοσίευση σπουδαίων λαογραφικών και γλωσσικών υλικών, εν άρθονία υπαρκτούς επεξεργασμένους επιστημονικούς ές χείρας του Π.Π., Πολύδωρου Παπαχριστοδούλου, έκτός του καθήκοντος συλλεγεμένων και άποθησαυρισθέντων από του ίδιου έως το άρχειον του».

«Άς σημειωθεί ότι τό άλλο περιοδικό, τό «Θρακικά» συνέχισε έχωριστά την πορεία του και εξακολουθεί να εκδίδεται μέχρι σήμερα.

Όπως προκύπτει όμως από το προλογικό σημείωμα του πρώτου τόμου του «Αρχείου του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θεάτρου» και όπως φαίνεται από τους τόμους που εκδόθηκαν στη συνέχεια, το περιοδικό αυτό, καθ' έπιφύση άργατος της 'Εταιρείας Θρακικών Μελετών», που ιδρύθηκε Πρόεδρος της παρέμεινε ο Π.Π., έβγαζαν από προοπτική άργατος τον εκδόστη του και με δική του ευθύνη και δικαιοδοσία γίνονταν ή συγκέντρωση και ή επεξεργασία του υλικού.

Τριανταεταίρις τόμοι του «Αρχείου του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θεάτρου» κυκλοφόρησαν μέχρι τό 1967, ως ή χρονία του θανάτου του Παπαχριστοδούλου. Μέσα στους τόμους αυτούς έχει άποθησαυρηθεί πλήθος από θέματα κυρίως λαογραφικά, αλλά και αρχαιολογία και ιστορία της Θράκης, ιδιαιτέρως της Άνατολικής Έθμια και τραγουδιών για τις γιορτές και τα πανηγύρια, για τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά και τή Φώτα, για τό Δεκαπενταύγουστο και για τό Πάσχα, για τόν θρόνον και τό γάμο, για τή γέννα και τό θάνατο. Αίνιγματα και νουμυριάματα, παραμύθια και κατάρτες, γλωσσάρια και ιδιώματα από τις χαμαίνες πατρίδες: Άγγιλίος και Άδριανούπολη, Αίνος και Καλλιόπη και Σαράντα Έκκλησιές και Ραιδεστός και Βιζύη, Σινθλίβια και Στενιγμόχος, Σιζόπολη και Φιλιππούπολη. Έργασίες γραμμένες από τόν ίδιο και τις δεκάδες τους συνεργάτες του.

Με τό θάνατο του Πολύδωρου Παπαχριστοδούλου, κυκλοφόρη τό 1969 ο 34ος τόμος του περιοδικού, αλλά με άλλαγμένο τίτλο, ως «Αρχείο Θρακικών» ή «Την ταυτέρεα κατά της συλήτηρας έκδοσιν του τίτλου». Άλλα, μόνιμοι πάντες να σκιασούν τό βάρος της κληρονομιάς που δέχτηκαν από τόν ιδρυτή του περιοδικού, δέκα χρόνια μετά τό θάνατο του άποραίσουν την έκδοση του άργατος αυτού της 'Εταιρείας Θρακικών Μελετών, από κοινού με την Θρακική Έστια και τή συγχώνευση του «Αρχείου Θράκης» με τό «Θρακικά» κάτω από τόν ένιαίο τίτλο «Θρακικά».

Έτσι, πενήντα χρόνια ακριβώς από την πρώτη εμφάνιση του όνόματος του Παπαχριστοδούλου τό 1928 στο «Θρακικά», τό 1978 κλείνει δραματικά ο κύκλος της ζωής του περιοδικού του, του «Αρχείου του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θεάτρου» ή του «Αρχείου Θράκης», όπως αντιλήφθηκε ή ονομασία του μετά τό θάνατο του.

Στέφανος Ξωαννίδης